

הישר   לטעמים שם שהיג   והטוב

שכי' בס' סדה"י . ומלא די"מ . הוא דוגמת כריאת העולם . והנה כמו שבכריאת העול' יש שבת בראשית כן ב"י"מ יש שבת הגדול דהיינו שם צפני עלמו . ואפשר שהוא חשוב יותר משבת בראשית ולכן נקרא שהיג או שהוא בלשון סני נהור כמו קידושא דיומא שנקראת קידושא רבה ודו"ק :

ג' י"ל דשם זה הוא להוציא מלב האדוקין שהיו אומרי' ממחרת השבת היינו שבת בראשית (מרנלג בפומי' דמחלה"ה הטעם שלכן ראו האדוקין שיחול תמיד יום אי' דספ"ז ביום אי' למען תחול תמיד ספירי גבורה שבגבורה ביום ב' שהוא ג"כ יומא דדינא וכן ספירי הוד שבחוד ביום ה' שהוא ג"כ יומא דדינא וכן גבורה שבכל הספירות ביום ב' והוד שבכל הספירות ביום ה' והבין) ובאמת שבת . ומלא לפי"ז שיש ב' שבתות שבת בראשית וגם שבת של יו"ט לכן קורין לש"ב שקודם הפסח שבת הגדול עד"ש תקנות גדולות שנו כאן מכלל דאיכא קטנות והוא דבר נכון מאוד :

י"ל ג' טעמי' על קריאת שם השבת זו שבת הגדול [פי"י לעיל סוף דרוש אי'] אי' דידוע בשם האר"י ז"ל דפסח הם מוחין דגלויזונה יש לפרש דכרוי ז"ל מהו זה מוחין דגדלות . עד"מ ילך קטן שפוסה פדין מעשי נערות ומשחק עלמו עם דברי' קטנים ופחותי' שאם אי' יקח ממנו דבר מדברי' הפחותים יהי' לו לער גדול . משאי"כ כשבא אל גדלות השכל שאז אינו משגיח כלל בדברי' כאלה . והנה ישראל עשו מלות ק"פ במסירות נפש גדול כידוע שזכחו לתועבת מזריס [רק] שהי' אז להם לישראל מוחין דגדלות שלא השניחו כלל בדברים כאלה ולא חסו כלן על גופן רק לעשות רגון קוים בשמח' . וכמו כן בכל השנים מתעורר בחי' זו לישראל שיש להם מוחין דגדלות ואין חוששי' כלל עבור לרכי גופס רק לזורך נבזה ולכן נקרא שבת הגדול . ב' י"ל דהנה שהי"ת אי' לישראל אנכי הי"א אשר הולאחד מאי"מ ולא אמר אשר בראתיך על שפי' י"מ נתאמת אלזינו כריאת שוי"א כי זאת ראינו בי"מ שהשי"ת שידד אז מערכת השמים לפי ראונו י"ת משאי"כ כריאת שוי"א שלא ראינו בעינינו כמו

הנה מבוחר בזה"ק דייט של פסח הוא משל לכן
 מלך שמלבישן לחוה פ"א בשנה במלבושי
 המלך עיי"ש . וי"ל דהנה מבוחר בשלה"ק דמ"ה
 רוחו של הכנעני ושארור על הגאווה שעולה למעלה
 והשי"ת נאמר בו חשכון את דכ"א וספל רוח . לכן
 ישראל שחובלין בפסח מ"ה הם מתלבשי בלבושי
 המלך ב"ה ודויק

אמרינין במתני דרי"ה ב"ה ניסין ר"ה למלכים .
 ואמרינן בגמ' דהיינו למלכי ישראל אבל
 למלכי אר"י מתשרי מתיין יבואר עיי"ת שאמרת
 על המדר ברב"ש ברא חלקי זשי"ה ועומק חרבנו
 מלך בוי"ד מזכיר שמו ואח"כ שמו אבל הקב"ה מזכיר
 שמו ואח"כ שמו . דהיינו שיעקר כונת ש"ת הוא רק
 למען להטיב לבריותיו ולכן הוא מזכיר מקודם שמו .
 ואם חיו"ל יקבלו למנותו י"ת או הוא מזכיר שמו
 וממלך עליהם ביד חזקה ע"ה מבי"ד שיעקר
 כונתו למען עלמו ומתעלמו . והנה ניסן הוא כשר
 חסד וחסד . הוא בשר דין . לכן למלכי ישראל
 מניסן מיי"ת . אבל למלכי אר"י מתשרי מתיין של
 עיקר נמנת אר"י הוא בשביל הדין . ולכן החדשי
 הולכי ב"ה אלינו בדרך זה מתעלה ניסן ואח"כ תשרי
 דהיינו שמו ואח"כ שמו :

כ"ל . ח"ש ר"ל לדרו עברי' עבדא דמפיק לי מרף
 לחירות ויחי לי כספא ודבכא דהיינו ב' עינים
 הכ"ל תענו נשמי ותענו רוחי כמו החירות שאינו
 משועבד עוד לארס וגם י"ש לו ממה לאכול ולשתה
 וכמו ישראל ש"אלו לחירו מעבוד הק"ש וגם נשמתו
 למעלה יאלו לחירות . מאי בעי למימר לי ח"ל
 בעי . לאודי ולשמוי והנה הנס שסם משמות
 הגרדפי מ"מ כרא' דהודא' הוא יותר משבח כמו
 מודי' לחנו לך . ולכן אמר מתחלה לאודי על
 שטסה אותו ב"ח ואח"כ לשמוי על הכסף והזהב
 שנתן לו . וכמו כן אנו ג"כ ריכין מתחלה להודות
 לש"י"ת על גאולי הכסף ואח"כ (לשבח) גאונת הגוף :

ואפשר לומר דהו שאנו עושין ב' דברי המורי
 על חירות וכמבואר בהאברכנאל דהיינו
 על שיענו הכסף ועל שיעבוד הגוף וגם על חירו'
 הכסף ועל חירות הגוף . דמ"ה היא מורי' על שיענו
 הגוף שהוא מאלל ע"י ומרורו על שיעבוד הכסף
 שיינו תחת רשות ע"י המבואר בזה"ק עיי"ש אל
 תקרא' לי נעמה קראן לי מרה דקאי על הנשמה
 שעלי למעלה בלי מורי' ומלות . וכמו כן את מטבלין
 ב"פ על חירות הגוף וגם ה"ל הוא כלנו מסובין
 על חירות הכסף שאין לך ב"ח אלא מי שיושב
 ועוסק בתורי' . ודויק כי המה דברים טובים :
 ועברתי ב"ח בלי' הוא והכתי כל עבור ב"ח
 וגו' והי' הדס לכס לאות וגו' וקשה
 לבאורי' ובי חיו לריק השי"ת לאות . וכבר אמרתי
 עיי"ת שבי באר"י שאמר י"ת כחלות הלילה את
 יולא בתוך מנר"י וכל היולווי הקרו' יתקבלו למקורן
 ועיי' ונת כל עבור ב"ח (ואפשר לומר דז"ש שאו
 וירדו כל עבדך שהו בעובדי ע"פ עבדך ירדו
 עתה אלי והשתחוו לי לאמר לא וגו' ואח"כ אלא)
 והאספתי מופך דלן לז"ה השי"ת שיעסקו או במלותיו
 י"ת ע"ד המבואר באלשי"ך הק' עיי"ש ונתתי משכני
 בתוככם ולא תנעל נפשי אתכם . דהנה הנשמה
 תמיד ראוה להסדר מן הגוף כמו שאמרנו כל הנשמי
 תהלי י"ה על כל נשמי' ונשמי' תהלי י"ה . ורק שהשי"ת
 מנרחה בע"כ לאוב לגוף . אבל אם השי"ת הוא
 כחוק ישראל או אין ראוה כדך מאחר שהשי"ת
 בל"ה בתוכו . וז"ש ונתתי משכני בתוככם ועיי'
 ולא תנעל נפשי אתכם . ולכן לז"ה להס השי"ת

במ" (פסח' קט"ו) מתחיל בנות ומסיי'ם
 בשנה מאי בנות ר"ב אמר מתחיל עיי'ו
 היו הכותיו ובמחול אמר עברי' היינו ח"ל ר"ב
 נחמן לדרו עברי' עבדא דמפיק לי מר'י
 לחירות ויחי לי כספא ודבכא מאי בעי למימר לי
 ח"ל בעי לאודי ולשמוי ח"ל פרתן מלומר מה נשתי
 פסח ולאמר עברי' היינו וי"ש ח"ל בעי' דה"י ידוע
 שתיין או ממסר עברי' לישראל במנר"י של מי שאמר להם
 כלשונו פקד יפקד הוא גואל האומות . והענין הוא
 כידוע דכשרו ישראל בגולי ירדו נס כל המרכבי'
 העליוני עמהם וממילא כשעלו נס הם עלו עמם
 והו' פיקד יפקד ב"פ למטה ולמעלה . והנה לבאורי'
 למה הוא מתחיל בנות והלא כל הילוי' הוא להודי'
 ולהלל . אח"כ אינו דונה מי שתגדל בעשירות
 מתחיל ועד סוף למי שתגדל בעניות ונעשה עשיר
 ולכן פסח בנות שישראל היו מתחיל בתחיל השפתי'
 ואח"כ נחעלו למעלה והנה ר"ב אמר מתחיל עיי'ו
 היו הכותיו ועשיו קרבנו וכו' דהיינו גאולי הכסף

במ" (פסח' קט"ו) מתחיל בנות ומסיי'ם
 בשנה מאי בנות ר"ב אמר מתחיל עיי'ו
 היו הכותיו ובמחול אמר עברי' היינו ח"ל ר"ב
 נחמן לדרו עברי' עבדא דמפיק לי מר'י
 לחירות ויחי לי כספא ודבכא מאי בעי למימר לי
 ח"ל בעי לאודי ולשמוי ח"ל פרתן מלומר מה נשתי
 פסח ולאמר עברי' היינו וי"ש ח"ל בעי' דה"י ידוע
 שתיין או ממסר עברי' לישראל במנר"י של מי שאמר להם
 כלשונו פקד יפקד הוא גואל האומות . והענין הוא
 כידוע דכשרו ישראל בגולי ירדו נס כל המרכבי'
 העליוני עמהם וממילא כשעלו נס הם עלו עמם
 והו' פיקד יפקד ב"פ למטה ולמעלה . והנה לבאורי'
 למה הוא מתחיל בנות והלא כל הילוי' הוא להודי'
 ולהלל . אח"כ אינו דונה מי שתגדל בעשירות
 מתחיל ועד סוף למי שתגדל בעניות ונעשה עשיר
 ולכן פסח בנות שישראל היו מתחיל בתחיל השפתי'
 ואח"כ נחעלו למעלה והנה ר"ב אמר מתחיל עיי'ו
 היו הכותיו ועשיו קרבנו וכו' דהיינו גאולי הכסף

חיו בשפה שיטתו השייכת בלית חס ותי הדם לנס
 ללוח שלא תלא החיות גם מכס חיו ושייכ ולא
 ישי כנס ענף למחמת בכהחו בלית כן נראה לי
 לפי דבריו הקדושים :

אמנם לדפתי יל בלוסן אחר דכר ידוע ולכן
 סי אורי הסתי מורד במלכות על שחמי
 ואורי יואב בפני דהמפיס כרי דלפני המלך חן
 לקבל שום ארנות פיע . ולכן זיש ועברתי בלימ
 בליני כזה ושייכ והכתי כל בכור בלית מארס ועד
 כהמי וכלל חלקי מררי אפע' שפטי' חוי ה' שיתבטלו
 כל מיני ארנות . ולישראל נתן להם מלות שיפסוק
 בהם ושייכ יקבלו עליהם פול מלכות שמיס ויהיו
 כבחי פכדים ושייכ יללו חוהו ותי' הדם לנס ללות
 שחחס עברי ולא תתבטלו חיו ודריק :

יל הספס על חודש יסון שנקרא חודש האביב
 פיד שאמרתי על החודש הזה לנס רימי דכר
 בחודש השנים הירוף של כל חוי' ביה הוא ביושר
 וביתר החדשים המה שלא כסדר שיש בהם קלת
 דין אבל בייסון חן בו שום דין חיו . והנה נר
 הקדוש יש לה החיות רק מלד בחי הרחמי' אבל
 הסיה יונק מלד הדין ונמלא דכחודש בייסון חן
 להסיה שום ייקי' ולכן החודש הזה הוא רק לנס
 והנה אלל יעקב אפיה סי כל הקדוש' בעלמו אבל
 אלל בניו סי' רק אלל כולי' ביחד וכמו שאמרו הקביה
 קראו ליעקב חיל . חיש ויקח יעקב חילן וירימה
 מלבי' ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבניים ונו' [בראשי'
 ליח] וגם כתב רש"י (דברי טין) פהיס ולא
 חקי' לך מילכה אשר שגל ד"ח וחיפסי שהי' אהוב'
 לו בימי האבות עכשו שגאה וכי . והנה גי'
 ספמח צפי . חמוס לפי היל יחא' כי יעקב לבדו
 סי' בו כל הקדושה ולכן עשה הוא מאכן ח' אבל
 בניו שהם רק כולם ביחד צריכין לנמה אבנים וחו
 גיכ שמור את חודש האביב דלות היח' רומז על
 כיי שמקבלת הקדושה מאיב ומייב שבעים וחו
 חובת האביב והנה מאחר שהשיית הולך לירד
 למארים בעלמו כמו שאמרו ח' ולא מלאך וכו' לכן
 הולך להיות החודש יסון בחלית השלימות משום
 דחן השיית משרה שכינתו על דבר שאינו שלם .
 חיש (דברי טין) שמור את חודש האביב ונו' כי
 בחודש האביב הולך ח' ממארים דהיינו מכל
 המארים לכן ולא יראה לך שאור בכל גבולך שהיא
 רומז על החי' כי תתה אינו שולט שום סיח' רה

הקדושי ודריק :

בחדק קראו לנמה מיכלא דאסותא ויל הספס
 בדבר דהנס מבוחר במהיל מפראנז זיל
 על הא דאמרו שלא הספיק בנקס של אבותינו
 להחמין עד שעלי עליהם ממיה הקביה וכי דלכאורי'
 ארך יכול להיות שתחת ששים רבוא מישראל לא הי'
 נחמן חפי' אלל ח' מהס' . והלא כמה דייס יש
 שאפי' בעוד זמן מופס גיכ יוכל להחמין כמבוחר
 בש"פ חויס . וכתב משום דפיין חמן נעשה פיי
 הזמן והשיית השכין פליהס אז את שכינתו ייח
 ולא היו תחת הזמן לכן לא עשה הזמן שום פעול'
 להס שגס הוארק כברא פכיד . ונמלא למדין מדבריו
 זיל דמלה הוא רומז על דבר שלא שלט בו הזמן
 והנה לפיז יל כמיס רש"י [פ' שמיר] על זאת
 החי' אשר תאלנו משל לרופא שכנס לבקר את
 החולה ולא רואה שעדין תרופה למכתי חיל את
 זה תאלל ואת זה לא תאלל . אבל חס רואה שחיו
 חן תרופה למכתי הוא מתיר לו לאלול מה שלבו
 חפן . פייכ יל שזרו הספס שזיה השיית
 לאלול כזית מלה להורות שישראל לא ישלוט בהם
 הזמן כי יכלה הזמן והס לא יוכלו וכמו שאיל שחפי'
 לאחר חורבן העולם יעשה השיית ללדיקי' כפיס
 כנשרים . ולכן הוא נקראת מיכלא דאסותא :

אחזיל [פסחי' קפיו] ג' טעמי' על לחס עוני
 ח' שפויין עליו דברי' הרבה כי מה עני
 דרכו כפרוסה וכי' ג' מה דרכו של עני הוא מסיק
 ואשחו אופה וכי' . ויש לפרש דהנה מבוחר כפי'
 דמלה רומז על חידוש העולם שנעשה יס מאין והמ'
 גיכ אינה נעשית משארר כמו החמן . ולא ברעמ
 המחקרי' שתהווה פיי חומר הקודס חיו ורואתי
 כפי' מפעלות חלקי' מהאברכאל זיל שכי להשיב
 עליהם בדברי' שכל דהנה ידעחס שהשיית כרא
 מלאכת הטבע ומלאכת הספולה וכמו שאין הסופל
 יכול לעשות מה שהטבע עושה וכמו נעיעת האילן
 שהסופל אינו יכול לעשות בשום אופן כמו שעושהו
 הטבע כן חינו דומה פעולת הטבע לפעולת הבורא
 ייח דפעולת הטבע הוא יס מיש שתן בה ייח כח
 להוליה יס מיש פיי יגרעין קטן חילן גדול אבל
 הפעולה שהיה השיית נלמנו הוא לעשות יס מאין
 ודפחיה פיי' . והנה העולם עומד על ג' דברים
 עהיית ועל העבודה ועל בגמיח' . וכשכיל זה נקרא'
 מלה שרומז על חידוש העולם לחס עוני שפויין עליו

דברי הרבה דהיינו התורה . וגם דרכו של עמי
 בפזוסה דהוא ע"ש העבודה דהיא תפלה שפיקר
 התפלה הוא כפי המבקש על הפתחי שמבקש פרס
 מרבו וכל אשר יתן לו יית יקבל בההנה וכמבואר
 בדפיקד שהוא כמו האשה שמבקשת כל לרכי מעלי
 כי אין לה ממי לבקש אם לא מבטלה . וגם מה
 דרכו של עמי הוא מסיק ואשמו אופה דהוא נגד
 גמיח וכמבואר בחו"ס שהעוה"ז הוא כמו הכפלי
 עילות שנוספי למקום מרחק שאם א' לבדו
 ילך הולך למקום סבבה וכשהס כ"ח יכולין לבוא
 לשלוש למחוז חפסל . ועל ג' דברי האלו עומד
 העולם והס רמו"י במלות מ"ה הרומז על חידוש
 העולם ודו"ק :

עוד אמרתי טעם על מלות פסח ומלה ומרור
 דהנה מבואר בס' ד"ש מהגאון מירקלספורג
 ז"ל שכל מלה ומלה שאלה עושה הוא מקיים ג'
 מלות יראה וההנה והמלה גופה חסו אצ"ה ה' אלקיך
 דהוא אהבה ולא יחי' לך הוא יראה ואחי' המלה
 וז"ש אשר קדשנו ב"מלותיו דהיינו אהבה וירא' וגם
 ונורו דהיינו המלה ולכן י"ל דזכו עינ' פתימ' דמל' הוא
 המלה ע"ד ושמתם את המלות דהיינו המלות ופסח
 הוא רומז על אהבה שנתן לנו י"ת חירות שעי"ז
 אלו לריכין לאהוב אותו א"ת אהבה גמורה . ומרור
 מורה על היראה וזה בעבור זה עשה ה' לי ב"מ
 ב"ז לא אמרתי אלא בשעה שיש מלה ומרור מונחים
 לפניך דהיינו בשביל לעשות המלה כתיקונה ודו"ק :

ובדרך רמז אמרתי לפרש על מלות כורך שהי'
 הלל עושה וכורך מלה ומרור ואוכל
 ביחד דהנה רחמי בס' א' שבי דפסח רומז על
 האריק' ומלה על הבינוים ומרור על הרשעי' .
 ונריכין לאגדס יחד כמו הדי מייס שנלוכ כדי
 שיכפרו אלו על אלו . והנה ברשעים יש ב' אופני'
 א' ע"י העושר כגאמ' וישמן יסורן ויבטע . ויש
 ע"י העניות ג"כ כמו שאמרו עניות מעביר על
 דעת קונו . ולכן ה"י הלל כורך מלה שנקרא לחם
 עוני ומרור להורות שיש שנעשה רשע ע"י העניות
 ח"ו שלא כל אדם יכול להחזיק איש שלא יזיק לו
 העניות ח"ו (ובכן)

עוד אמרתי בדרך רמז על הא שזורקין את החמץ
 גלילה ומלעיינ' שהאר לאכילה וכיום שורפין
 הכל : דהנה מחללה לזכר האדם להיות בדתו חור

מרס להסיר עלמו מן הרע לגמרי ויעשה קוץ תורה
 קבץ ומללכתו ארעי' . והגם שזה הוא גמות לא"י
 שכלי מ"מ ההכרה לא יגונה רק שזריך לעשות כל
 זה בהלכ' . אבל יש עוד דרך ישר לפני האיש דהיינו
 שכל מעשיו יהיו לש"ש אפי' המי"מ ואכילה כמו
 שאמרו איזו פ' קטנה שכל גופי תורה תלוי בה
 הוי בכל דרכיך דעסו . ולכן ה"י רבינו הקדוש מחבר
 כל התורה שבפי"ס על שזקף עשר האלכסות שלא
 נהנה מעוה"ז כלום וכמבואר במהר"ל מפראג שאפי'
 אבר המשגל דוקא לאחר החטא חרפה הוא לנו שפושין
 בו תאות לבס' והנה הראשון הוא בנחי' בדיקת
 חמץ (שזריכין לעשות בהלכ') אבל מדריגה ה' הוא
 בנחי' שריפת חמץ . וכזה פירשתי ג"כ הפסוק זכור
 את אשר לך עמלק וגו' אשר קרך בדרך (דברים
 כ"ה) . דהנה באמת כ"ז שהאדם אינו במדריגה
 השני' עדיין אינו בטוח שלא יחטא עוד ואפי' אותן
 המלות שעושה ג"כ איס' יכולין להיות בהתלככות
 גדול על שערין הוא נקשר בלרכי' הנוק אבל מכיון
 שבא למדריגת שריפת חמץ אז לא יאונה לזדיק כל
 עון וגמירא דמבטא לא הוי כישא וגם המלות שז"ש
 יכולין להיות בהתלככות גדול . וח"ש אשר קרין
 בדרך מלשון קיזר שזיק אותך דהיינו אפי' לזדיקי'
 ומה גם ויזכך כך כל הנחשלים אחרך דהיינו לאנשי'
 פשוטים . לכן תמחה את זכר עמלק מתחת השמי'
 שלא יהי' לו שום מילת בעולם רק תעש' הכל לש"ש
 לא תשכח אפי' רע אחת ודו"ק :

עוד אז"ל (פסחי' מ"ב) ארי' אשה לא תלוש
 אלא במים שלנו וכו' איל אלא במי' דביתו
 אמרי' . ולל"ד דלמה אמר קן בלי שיכולין לטעות
 בו . וי"ל דרמז רמז בו דבר עמוק ודק . דהנה
 מבואר בזה"ק (פ' תלא) דכ"ז שמרע"ה קבור
 בקרקע הוא כמו בחי' לילה שהשמש הולכת מחת
 הארץ והמעניות רוחהין והדריס שולטים בעולם .
 אבל לאחר קימת מרע"ה יהי' השמש למעלי' על
 הארץ והמעניות יהיו לונגים ולא יהי' רק רחמים
 גמורי' בעולם . והנה יש מים חיים דהיינו בחי'
 חסדים ויש ג"כ מים הדוניס ששופפי' את העולם
 ח"ו . ולאחזו עם בני ישראל יש לנו אחיזה בהחכמי'
 ולא במים הדוני' ח"ו . לכן אמר שאין לשין אלא
 במים שלנו שנעקרו מהמעין קודם הלילה שבלילה
 המעיני' רוחתי' דכו תרמוס כל מימי ישר מפני'
 שכל חידוש יוצא נחמתי חיים ואלה חיים יוצא חיים

כמזכור כתבי הקודש ודל ודוק הסיכ :
 בנוסח הגדה שאנו אומרים וכל המרכה לספר
 ב'ימים היום . והלשון משמע ה'ז משוני
 מנכר . גם לליד ולמה לא אמרו כזה גבי שארי
 מלות כמו מלות סוכה וכדומה . ד"ל עפ"י שרואי
 לפרש על הרי אלו ובנינו וכו' ולא כתי עבדים
 כמו שמתחיל עבדי' היינו משום שכבר היו צרי
 לשפר הרוץ ואז לא היו צבחי' עבדי' רק כמו שארי
 אומות משועבדי' לפרעה . והי' לפ"ז עיקר ימימ
 ה' רק לקבל את התור' וכמו שאמר י"ת בהוליאך
 את העם הזה ממלתיס תעבדון את האלקי על
 ההר הזה ונמלא לפ"ז דכל מה שמרבה לספר ב'ימימ
 הוא משוכה יותר שודאי הוא ארס כשר ועוסק
 בתורה ובמלות והי' לו גאולה יתיר' . ובשעה
 שאמרנו ד"ז ה' אללי איש א' והסוף עלי דזהו
 שומרי' לו לרשע חילו הי' עס לא ה' גאל שאס
 אינו חפץ בהתור' אין אללו שום גאולה .

כנגד ד' צנים דכר' תור' וכו' מתחלי' ע"שו היו
 אבותינו . ויש לפרש ההמשך דהנה אחזיל
 [שנת י"א) מעשה בכרי' א' שבא לפני שמאי ח"ל
 גירי ע"מ שתלמדו כהתיכ כשאי עומד על רגל
 א' דחסו באמת הבנין שידו . בא לפני הלל גירי'
 וכו' ולליד דמיס דשמאי דבאמת אריא דאיח ולהבין
 הפנין י"ע המבוא' בס'באר הגול'על אזיל ע"כ מותר
 לקורשו כרג ביה"כ שחל להיות בשנת דודאי אס היינו
 יודע' שיהי' כך כדל מהתור' מכל וכל לעולם הי' מותר
 לעשות לו כן אבל אולי יעשה תשובה ובמקום שבע"ת
 עומדין לדיקי' גמורי' אין יכולין לעמוד ע"כ אין
 אלו רשאי' לעשות כן (ע"ש באריכות בבאר הו')
 ולכן זש שביזה את התורה ואמר גירי ע"מ שתלמדו
 וכו' דחפו שמאי באמת הבנין . אבל הלל הי' מקרבו
 להמירו בתשובה . וזהו ג"כ כנגד ד' צנים ד"ת
 וא' הוא הרשע שאמר עליו ואף אחת ה'קה את
 שיניו . אבל מ"מ אומרי' לו שכ"ז הוא רק אס לא
 יעשה תשובה אבל אס יעשה תשובה יוכל לתקן הכל
 וכמו שמתחלה עפ"ז היו אבותינו ועבדיו קרבו
 המקום לעבודתו שנה' וכו' כה אמר ה' אלקי ישראל
 (ונקרא ע"ש ישראל שזה הוא כבוד גדול לנו) בעבר
 הכהר ישבו אבותיכם מעולם ואפי"ה ואקח את
 אביכם הרי שאין לך דבר שעומד בפני התשובה
 ודויק :

לאבותינו וכו' . וקשה וכי זה הוא המובנה של א'
 בלבד עמד עלינו וכו' . וי"ל דהי"ס דידוע שאלפי"ה במר
 לישראל הגלות תחת הניהוס והסי"ת ח"ל ידוע תדע כי
 גר יהי' זרעך ואיכ' כמו שקיים את זה כן הוא צריך לקיי'
 ג"כ את ואחיכ' יאלו ברכוש גדול . ח"ש צדוק שומי'
 הבטחתו לישראל צדוק הוא שהקדי"ה משב את הקן
 לעשות דהיינו לקיים גם את הסוף דהיינו הבטחתו
 ואחיכ' יאלו צריג' . זה והיא שעתה לאבותינו ולנו
 שלאחי' בלבד עמד עלינו לכלותינו אלא שכל דויד
 עומדים עלינו לכלותינו (וממילא) והקדי"ה מלילו
 מידם לקיים בנו גם ואחיכ' יאלו צריג' . ולכן אחזיל
 [תעני ל') כל המתחבל על ירושלים זוכה ורואה
 בשמחתה דכיון שהוא מרגיש הלצר בעלמנו בודאי
 יקיים בו גם ואחיכ' יאלו צריג' שכל הגליות באי'
 מנזרות בין הבתרים וממלא גם הבטחת ואחיכ'
 וכי יתקיים בנו ודויק :

דבר נח באחי הפס וישאלו איש מאת רעהו .
 וידוע מדחז"ל (סנהדרין י"א) שחי' זה תחת
 שבר העבודה . ולכאור' למה לא אמר י"ת שיתן להם
 פרעה בע"כ כמו ששלחם מארצו לגמרי בע"כ . אמני'
 י"ל דהנה אמרתי ליישב קושי' המפורשי' ז"ל על
 מה שאמר י"ת וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי
 והלא הוא י"ת גר עליהם ואמר כי גר יהי' זרעך
 ואיכ' כדן עשו . משום דהוא י"ת לא אמר רק כי
 גר יהי' זרעך בארץ לא להם אבל לא לעבוד עמם
 וכמו האדם שמוכרת להיות נע ונד בארץ לא לו
 אבל חינו מן הרין לענות אותו והם מלד בחירתם
 הרע עבדו בהם ע"כ ע"ז אמר י"ת וגם את הגוי
 אשר יעבדו דן אנכי וגם כי אחיכ' יאלו ברכוש גדול
 דהיינו שבר תשלום העבודה . ובהי' יחא' שהשיעבוד
 התחיל כבר מלידת יחא' כי הגזירה הי' רק להיותם
 גרי' ולא עבדי' וכ"ז שהיו לדיקי' לא היו יכולין
 לשלוע . בהם רק אחיכ' עשו בהם מלד בחירתם הרע
 וזהו ג"כ ידוע תדע שחי' ידיעות א' כי גר יהי' זרעך
 וע"ז לא נתחייבו המלריס כלל כי תדע שגלד רוע
 בחירתם יעבדו עמם וע"ז דן אנכי אותם ואחיכ'
 יאלו ברכוש גדול כ"ל . ולכן אמר התור' והשנת'
 את הגר כי גרים הייתם בא"מ [דכרי' י"א] ולכאור'
 מה חטיבה עשו עמם בא"מ . אבל היינו דקאמר
 התורה דגם שם קיים י"ת דן אנכי ע"כ מזה לכס
 שאין לעשות את בגר והנה מבואר במדרש על כפרך
 דהיינו ציהי' רך שפירע' בעלמנו לקם מתחלה את

רררר שומר הבטחתו לישראל וכו' והוא שמתנה

הטן למרדכי אשר דבר טוב על המלך . חס גרס להס מה שעשו עבירה לשמה שלמעלה ג'כ הקטיונור נעשה סניגור פיי'כ חיש ג'כ קהל כנסה הדס' לוס לשלש נסס' משום ראש מבית רשע מחלת נפן חמשי' נפסח [והבן] .

עיי דהכי ידוע שיש ג' מדות מלך הקדוש' וחס חיסד וידין וירחמים וחס מדות אבותיו הקדושים אברהם יצחק ויעקב . וחס'אל און לה מדת ההכרעה שאין להם אחזה במדת יתקב אפיס הרי לך הקדושה יש לה כח יותר . והכי ההדס דהוא ג' נחד קינא ג'כ רומנו על ג' הדיק'י היל ועיד ח'ח מרבים שלום בעולם . חס קיבל כינסס הידסס שכנסה כל המדות ועיש זה נקראת הדס' ועיי'כ ראש מבית רשע מחלת נפן חמשים נפסח ודוי'ק :

איי דהכי ידוע דזה לעומת זה עשה אלקי' רק דהקדוש' היא נבחי' ימין וחס'אל היא נבחי' שמאל . ועיי'כ לריך האדס נכיס להנביר הימין על השמאל . אמנס נהקדוש' ג'כ יש יתן ושמאל דהינו ססח הוא הימין נהקדוש' . ולכן כווי' אסתר הומן נפסח דוקא שאל הימין גובר וכזה נדחה כל השמאל של ס'אל . חס קהל כנס' הדס' לשלש לוס נפסח דוקא . על שאל הימין שולס ועיי'כ ראש מבית רשע מחלת נפן טין נפסח ודוי'ק :

במרדש שאל יחוקאל מתי יי' קן הפלאת ואל' הלא בן תורי' אחס כתוב אליף על לוח . ונראה לפרש דהכי האלף היא מורה על נחי' דיק דאחיד בשמי' וארעי' . ולכן הוא היריד למעלי' ודלית למסס והואיו ב'אמס . דהייט סויד מורה על הנכס' ודלית מורה על דברי' הנשמיי' [והואיו הוא הדיק המחברס] יבוא משה לדיק אחת שכולן יכוון לפנות שמי' ואז יבוא משה לדיק נבי'א' חכו כתוב אליף על לוח [לבר'] ודוי'ק :

אז ישיר משה ונבי' אח'שעיר' סואת לה' ויאמרו לאמור והנה אחזיל [מגילה י'] על הפסוק וחי' כאשר שג וגו' ומי חדי הקב'ים במסלתו של רשעי' וכוי' מאי דכתי' ולא קרב זאיו כל הלילה בקשו מהיש לומר שירס אמר הקב'ים מעשי' טובתין בים ואחס רוסיס לומר שירס ולכאורה לניד דאי' און אמרו ישראל שירס על הים וכלל מעשי' וכוי' . אמנס דהנה מלי'ט [שי' י'ט] אלל דהמס'ים נשכרס אכעלס נט שטי' .

המגריפה על כתיפו ועשה פנדות האדמה כדי שישראל ג'כ ישעו בלון טוב ואחי'כ הרנילס בדבר עד שסוכרו לפשות אפי' שלא מרלוסס סעוב ובחוק' עשה עמסס . פיי'כ הסי'ת שילס לו מדה כי' ג'כ פיד זה שמחלס נקשו סכר עבודתן בתורת שאלס ונחנו להס בלון גמור עד שאחי'כ הי' שלא מרלוסס כי נשאר להס לעולם ~ והוא דבר נפלא בעוה'ית ודוי'ק :

במה שאנו אומרי' בליל כ' קהל כנסה הדסס לוס לשלש נפסח . ראש מבית רשע מחלת נפן חמשים נפסח . וייל דנהג רלתי' נס' בני ישכר שכי' דלכן נכל ישופות שנעשו להס לישראל הולך להיות עבירה לשמה משום שמכל מגוי' ומגוי' מגיע טובה לעולם ולהיסוך מהעבירי' חיו פיי'כ עשו תמיד עבירי' לשמה שיגיע טובה להס וקורטניות לשונאיה' . והכי גס נזה המחזיל [מגיל' טין] ויעבור מרדכי שגור תענית נפסח ועבר על מלות שמחת יי'ט ג'כ מטעס היל' . חיש קהל כנסה הדסס לוס לשלש נפסח ולמה דוקא נפסח . משום ראש מבית רשע מחלת נפן חמשים נפסח ולכן הי' לריכין לפשות עבירי' לשמה :

עיי'ל הטע' דלכן לריכין לעשו' עבירי' לשמי' נשפת בגאולי' . פיד המבואר בנ' ישרות דבש על הנוסח פרה עמך מעצים לאך מיר נוחים . דכמה סעמי' אנו רואי' שהי'סיר מיה לאחז ארס רשע לפשות חי'סו מלוס ואחר . כמה ימים הוא חוזר לדרכו הרעס . והוא משום דאס הוא כבר רשע גמור חין הי'סיר . יכול לינק ממנו כלל לכן נשביל זה הוא מניחו לפשות אחס מלוס . כדי שיוכל לינק ממנו והוא כמו שנותנים מלה לפצים והאלן שחבל סלמר שעלי'ס ש'אחי'כ יוכלו לגזוז אותס . ח'ש'סדה עמך מעז' מחותן החלו'וי' אשר עוסי' עס הרשעי' כמו לאך עיד נוחים . והנה לפי' יי'ל ח'ח אוסי'ע רוי'ס לבלות את ישראל חיו והוא מלמס הקטרוג שר כל מלרי'ס מה נשתנו אלו מחלו פיי'כ מלוס להס השי'ת עיי' הנבי' לחי'עבירי' לשמי' ואז המקטרי'גים נפנאס לריכין להודות שאי'ס בתכלית הנרועי' על שרוא'ס לקבל השפע עיי' כריל ועי'ן סס ניאל'יס שזכ לעובס גדולס הוא להס אס המקטרי'ג' נפנאן מלמד'ן זכות עלי'סס דהודאת כיד' כמאה פדים דמי וכמו הלל המן הי' המקטרי'ג' לומדי' חוכס על המן' וזכות על מרדכי ואמרו גס הנה הפן אשר עשה

בוכה ומתאבל עליו ואמר ז"ס בני והוכיח אותו
 יואב שזה הי' בלתי אפשרי שישראל קיים כי אז לא
 הי' קיום לישראל פ"כ מועד שמת הוא וארצה בקש
 ממנו שילך וינחם את ישראל וידבר על לבם וגמלא
 דלישראל הי' לרץ להראות פנים שוחקות הנם שהי'
 מתאבל בלבו והי"ה בזה דודאי המלאכים אין להם
 רשות לומר שירה הלל כשיש שמחה לפניו י"ת אבל
 לא כשמעיי טובעין בים אבל ישראל יכולין וחובה
 עליהם לומר שירה כי להם הי' גם גדול שהם לא
 היו מגלים נאמר הי' הם חיו וז"ש אז ישיר משה
 ובניו דייקא הם היו יכולין לומר שירה ויאמרו
 לאמר שלהם נאה לומר שירה אבל לא למה"ש .

לעשו כה אמר ענדך יעקב . דקשה ולשון כ"ה היא
 מורה על לי ממסלי ודרך לזוי וכמבואר בזה"ק על
 אנכי אקרה כה והאחי ח"ל ע"בדך יעקב . וי"ל דהני
 מבואר בזה"ק עה"פ קולה כנחש ילך דהשכיני הק'
 בגלות הולכת כדמות נחש שהולך בראשו למטה
 וחכו למעלי ובשנייה ישראל שיש להם שורש מהראש
 הם בגלות למטה ואוה"ע שהם אוחזים בסוף הקדוש'
 ומשם כל יניקתם ע"ד ואתה מחי' אה כולם הם
 בגלות בראש אמנם ע"זין אין הוגב יכול לעשות
 דבר בלי הסכמת הראש ואף בזמן הגלות אין אוה"ע
 יכולין לעשות דבר אם ישראל אינם מסכימים לי' .
 וז"ש ישאל"ה כה תאמרון לאדני לעשו כ"ה אמר
 ע"בדך יעקב . שאף שאתה כעת הראש מ"מ אי
 מלוא לך שכל תוכל לעשות שום דבר בלתי הסכמתי
 והנה ז"ש השכיני הק' הגידה לי שאהבה נפשי איכי
 תרעי איכי מרצין בלתיים בעת חוקף הגלות וע"ז
 מושיבין לה לאי לך בעקבי האלון שכ"ז הגלות תהי'
 רק למע' ולא תרצה להיות ארון רק תחזיק עלמך
 בכחי' ענד כמו יעקב אביה כ"ל וע"ז ורעי את
 גדימך על משכנות הרועים שתי' למעלה מהם לחיב
 לכה דודי ללא השדה לליני' בכפרים [שה"ש ז']
 והביאו רש"י דברי רבותינו שאמרה כתי'
 רב"ש"ע אל תדיניו כיושני כריים שיש בהן גזל ועריו'
 אלא כיושבי פרוזת שהן בעלי אומנות ועוסקין בתורי'
 מתוך הדחק ושוב כי לליני' בכפר'י כל ואראך בני
 עשו שהשפעת להם טוב' וכופרים בך . ולפי"ז
 מלינו שחיו אם בני הכרכים אינם נוהגין כשורה .
 אז בני ישראל במחוזות הקטנים לריבין להזהר שלא
 להביא ראיה מהם חיו וע"כ יוכלו ג"כ לזכות על
 ידיהם כנלי' לכה דודי ללא השד' וגו' אמנם אם
 חיו גם בני עירות הקטנים ג"כ אינם נוהגין כשורי'
 יש להם עכ"פ זכות מלד בני עשו שהם יותר
 גרועים מהם וזהו ללינה בכפר'י וכמבואר בשלה"ק
 על אתה נחמתנו מכל העמים שלפעמ'י אתה בואר
 בנו מכל העמ'י בשביל שאנו טובי' עכ"פ יותר
 מהם . אמנם במדרגי' זו כתי' לליני' שיש חילוק
 בין מדרגי' זו למדרגי' הראשונה כמו בין יום לליני'
 וז"ש ג"כ שמורה אני מעלמותי אבל ואלוה נגד אוה"ע
 שנקראו בנות ירושלים כאלהי קדר מעלמותי כיריעות
 שלמה נגד אוה"ע ודו"ק .

ובזה יובן מה שאזיל לא כמדת בוד' מדת הקב"ה
 כי הקב"ה כשיזאל למלחמ' יואל לבדו כמו שכלי' הי'
 איש מלחמ' . וכשיזאל לבדו יואל עם חילותיו כמו
 כמי' שכל בלתי' כהאיו מחמת שאו שמחה לפניו
 וגם המלאכים יכולי' לומר שירה משא"כ בעשת
 מלחמ' ובה אפשר לפרש ג"כ הפסוקי' [בראשית
 ח"י] ותחבק שרה בקרבי' וגו' ואדני זקן והש"י"ת אמר
 היפלא מה' דבר . וראיתי מהבאון מוהר"ש
 מאופטרסאל' ז"ל שהיא היתה רואה את השכיני'
 בדמות זקן ואלה הי' זה לנג גדול וחי' לרץ להיות
 השכיני' בדמות גבור ואיש מלחמ' כמו על היס .
 וע"ז השיב לה י"ת היפלא מה' דבר שאלנו י"ת אין
 חידוש וכל דבר נקב בעירו י"ת ודפתי' . אמני' לפי'
 הכיל יזקן ג"כ שהיא אמרה אחרי בלותי הי' לי
 פדנה ואדני זקן דהיינו שמדדי' בודאי לא יסכים
 ששרה תלד וחי' לרץ השי"ת לערוך מלחמ' נגד לך
 השני כמו בקריעת ים סוף וחי' ראוי להיות השכיני'
 הק' בדמות גבור ואיש מלחמ' . וכמו שאמרו ג"כ
 דלכן קשין שונותיו של אדם כקריעת י"ם משום
 שאלך ג"כ לפעמים לאחד זה מפני זה וכמו (כן) זיווגו
 של אדם . אבל השי"ת אמר היפלא מה' דבר שהוא
 י"ת יודע שגא יחי' שום שטן ומססין עד אצרהם
 ושרה וכמו שאזיל על ארטיה ברעות ה' דרכי איש גם
 אוביו יגלים אתו . וגם השטן אמר משום בלתי'
 הנני כל ואלו ראיתי לדיק כאצרהם . וגם אמרו
 דמדת ארטיה הוא יומא קמא דאזיל עם כלבוימא
 ודו"ק .

רם על כל גוים הי' על השמים כבודו וגו' וידוע
 מה ש"ה דמי' אררודאל' דבשמו' כל להכתיב

השי"ת מקים אותו . וגם מאשפות יריס אביון מי שהוא צעירי עלמו כמו שקליס ורמסיס שמלויס באשפתות כמו שהי' דהמצי"ה השי"ת מריס אותו כמו שנעשה אחי"כ מלך והוא נקרא גי"כ אביון שהוא יותר נכזה מדל ודויק :

בצאת ישראל ממלריס בית יעקב מעס ולשו וגו' . י"ל דהי' אחז"ל [מ"ק ט"ז] מי מושל בי לדיק שהקב"ה גוזר גזירי והלדיק מבטלי' . ולכאורי קשה וכי חיו הלדיק יעשה להיפוך מרלון הבורח י"ת . אמנס נראה דה"פ כי השי"ת ברא את העולם להיות נוכח הכל בדרך הטבע וכמו שקבע המיס להיות זוחלי' על הארץ . אמנס הלדיק יש לו הנהגה' אחרת שפ"י המלות גשתיס כל הרבניס הטבעי' וכנלמר ויעתר יחאק לדילומכח אשתו כ"י עקרי' היא . וכן עשר בשביל שתתעשר שהטבע בודל' אינה מסכמת לזה רק שפ"י התורי' היא נשתי וזהו שהקב"ה גוזר גזירי' והלדיק מבטלי' פ"י התורי' וכאמי כך הוא רלונו י"ת . ח"ש בלאת ישראל ממלרי' וג"י היתה יהודא לקדשו ועי"ז ישראל מימשלותיו נמסרי' הממשלי' עליו י"ת כביכול לישראל . ולכן היס ראה ויטס הירדן יסוב ללאור וגו' . מה לך היס כי תטוס וגו' מה הי' לכם לשנות סדרי בראשית וח"ך יתכן שבי"א יבטלו גזירות הבורח י"ת לז"א מלפני ארון חוטי ארץ שזה הוא גי"כ הרלון י"ת וזהו מלפני אלפק יעקב שאלל הלדיקי' יש הנהגה' אחרת שנקראת טבעת התורי' כמבואר בעקיד' והשי"ת ברא זה גי"כ שובדי הי' יחי' מושליס על טבעת הטבע ודויק .

הללו את ה' כל גוים וגו' . י"ל שפ"ימ שאז"ל [מגיל' כ"ה] ברכות וקללות נקראי ומתורגמי' ולא חיישיק דלמא אחי למיעבד מיראה ומאהבי' [כ"ה ג' רשיז"ל] הרי שידענו מזה שהעיקר הוא להודות לשי"ת על שהוא בלאת טוב ולא בשביל הטוב שפ"י עמנו רק כמו שאוהבין לאיש טוב אפי' מי שלא הטיב לו . ח"ש הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומיס מדל שנבר עליו חסדו . ואמר הטעם משום ואתה ה' לעולם הללו'י שאס רק מדל סוכתינו אז הוא אינו אמת כי הוא רק מדל הטוב שהי' לו . ולכן אמר אחי"כ גי"כ הודו לה' כי טיוב ולמה כי לעולם חסדו על שפ"י טובות עס כל ברי עולס ולא עס עלמי דייקא .

דברי אה"ע שלומרי' שאין כבודו י"ת להשגיח על התחתונים ורק על השמים כבודו אבל בלאת מי כה' אלקינו המנביה לשבת המשפילי לרלות בשמיס ויבארן שמשגיח על העליוניס ועל התחתוניס . ואני הוספתי נוסף משלי ע"ד דהי' בלאת כן הוא הוא דרך מבוי"ד שאין כבודו לדבר עס פחותי ערך רק עס שריס גדולי' ונכבדי' . אבל השי"ת אס ח"ו לא ישגיח על התחתוניס מדל שפלותס אז אין כבודו י"ת להשגיח אפי' על העליוניס גי"כ כי עגדו י"ת אין חילוק שכולס הס כלפס ואין עגדו י"ת ח"ש המשפילי לרלות בשמיס ויבארן שנבר כולס הוא י"ת לר"ך להשפיל איש לרלות עליהס ואי"כ אין חילוק אללנו י"ת ביניהס :

והנה עתה ילאתי לחדש . דמבואר בהרמב"ם ז"ל בחילוק בין השגחת י"ת על ישראל ובין השגחתו י"ת על אה"ע . דעל אה"ע השגחתו י"ת הוא רק שלא יחס' כלל האומי' . משאי"כ ישראל שהשי"ת הוא משגיח עליהס על כל פרטי ופרטי . והנס שהרבה יש לדבר מזה מ"מ כמה גאונים הסכימו ע"י והרא"י הוא ממלמר הכתו' ותעש' אדם כדני היס (חנקו' ח') משום דעל כל הנברא'י ההשגח' הוא רק על הכלליות חוץ מישראל לבד' שהס מושגיח' בכל פרטי'ו שלהס . ואפשר שזכו לזה בשעת מ"ת במעמד הר סיני ולז"א י"ת אחי' הי"א אשר הולאתי' מא"ימ בלשון יחיד משום דשי"ת נקרא על כל יחיד ויחיד מישראל וח"ש דהמע"ה רס על כל גוים הי' דבלאת הוא כך שאין כבודו י"ת משגיח עליהס רק שבתן כח לשר כל אומה ואומי' להשפיע להס מה לר"ך לכלל האומי' . אבל לא כן אלו עס בניי שמי כה' אלקינו וגו' המשפילי לרלות בשמיס דהיינו לישראל על שהס אחוסיס בשמיס וארן :

וויש גי"כ לדיק מזרה נחלן ויבוח רשע תחתיו (משלי י"ד) דהיינו הלדיק שהוא אהיד בשמי' וארעה מזרי' נחלן ע"י השגחת שי"ת ויבא רשע תחתיו מחמת שאין משגיחין עליו כפרט'ו דהיינו על אה"ע הוא נופל תחת המקרה שקרה לו :

מקימי מעטר דל מאשפות יריס אביון : יש לפרש עסי"מ שראיתי בס' יעב"ז שדהמע"ה הי' יותר שפל צעירי עלמו מאלת"ה . דהוא אמר ואלכי תולפת ולא איש שהי' נמאס צעירי עלמו כמו שקלי' ורמסיס . אבל אלת"ה אמר רק ואלכי עטר ואמר ולכן ז"א מקימי מעטר דל מי שחלו ברחמי' ואתר

מלך מחולל בשבחות יש לפרש עסי"מ שמשפת

(סנהדרין י"ב) בקש בכבודו לנמות כל שירות ותשכחו
 שאמר דוד וכו' . דהיינו פיר שאמרנו סימתינו
 לכלכו שנהי דמארי שגאלי הוא לפנו ית להרות
 בשנהי אמנס לפס כניי יתון רשות בזה משאיכ
 לאוסיפ שאין השיית מקבל מאתם . וז"ש [כתי]
 מלך מהולל בתשכחות שמיז נוס"י לריכין אנו להלל
 לשיית על שנתן לנו רשות להללו ולשכחו וד"ק .
 השמר לך פן יהי דבר פס לבדך בלישל לאמר
 וגו' נתן נתן לו וגו' (דברי ס"ו) . ויש
 לדקדק על הלשון דבר פס לבדך . גם מהו כפל הלשון
 נתן נתן וי"ל דהתיר' מזה אוחמו שאפי' שיהי' לנו
 לב טוב ליתן דרקי' בכל השנים . מימ בשנת השמיט'
 פן יהי' בלבדך למנופ עמך מלתח דרקי' מאחר
 שתאמר שאולי גם לך לא יהי' . לז"ל לך י"ת שחדע
 שג"ז הוא עלת הילטי' כי אין מעטור לבי להושיע
 וז"ש פן יהי' דיבר פיס ליבדך (הטוב תמיד) בלישל
 לאמר קרבה שנת ה' שנת השמיט' ורעה עיך
 באחד האכיון שאז הילטי' שנקרא בלישל יזרוק
 בלבדך הטוב [אזה דבר] מאזה זר עלת היל' .
 ע"כ אכזי מזהו לך שכל החוש לזה ורק ריתן מיתן
 לו דהיינו כמו שהיית רגיל לתת דרקי' בכל השנים
 כן נתן גם עתה ולא ירע לבדך בתתך לו אפי'
 שפטי' הטוב תוכל לחוש שנס לך לא יהי' בשנת
 השמיט' כי אין מעטור לבי להושיע . ואזה שתעש'
 חוץ מעפיי הטוב תרווח ג"כ כי בגלל הדבר הזה
 יברכך ה"א בכל מעשך ובכל משלת ידך אפי' אם
 תעש' איהו פעמי' שלא כהוגן עפיי הטוב ג"כ
 השי"ת יהי' בעזורך ויהי' לך בו הנרכ' והוא דבר
 נכון מאוד לעמיד :

דרוש לפסח מה שאמרתי בבהכ"נ בשנת
 תרל"ב לפ"ק :

בשיר השירים . אנה הלך דודך היפה ננשי'
 וגו' (ס' ו') . ויש לפרש ובהקדס דברי
 הכעקיד ז"ל על אז"ל שתגאלי התמי הקב"ה עם
 היס שיקר' אי"ע לפני ישראל כנא' וישב היס לפנו'
 בקר לאיתנו . וכמבואר בהרמב"ם ז"ל שכל עניני
 הניסים ז"ל כן שמתגלי במע"ב התמי עמס' הקב"ה
 שיהי' כך . והנה מכאז פקרו המינים לומר דאיכ
 למה האדם לרין להתפלל דממי' אם ה"התגאלי שיהי' כן
 יהי' ממילא ואם לאו לא יהי' אפי' אחר התפיל' . וכי הוא
 ז"ל פי' . הדבר כי העיני הוא שהשי"ת כרא' ב' הנהגות
 בעולם אי' הוא הנהגת ועבד הטוב וגם הנהגת

וקבצית התורה . וכמו שגרא השיית קבצית הטוב
 שפוג מלך הכסן מת לרין לשומרו מן הפככריס
 ומינוק ביי חי אינו לרין לשומרו מן הפככרי' כן
 כרא השיית קבצית התורה שכל עיני קבצית יהו
 משועבדים תחת סתור' ותחת הליקי' . וזהו ענין
 תגאלי התמי' הקב"ה במע"ב שכולס יהיו מוכנפי' תמי
 ישראל . ולכן כשבאו ישראל נגד היס ה" מוכרת מלך
 התגאלי לקרופ לפי'הס . וכן נהר ניגאלי חי' לרין
 לבטל ולחלוק עמנו גדר ריפס ביי וכן אלל כל הליקיס
 כשמתפללי' עניינס הטוב' מתבטלין נגדס . וזהו
 קבצית התור' ע"כ . והנה זהו ענין פליגתת מויל
 דרי"א בניסן נכרא העולם ורוא"א בתשרי יום משו'
 ד"ייסן רומז על הנהגת התור' ויתשרי על הנהגת
 הטוב ובה נראה לי שזהו שאמרנו דלמלכי ישראל
 מ"ייסן מניין . דהיינו שכל ממשלת ישראל הוא בא
 מכת התורה מנחי' יייסן . ולמלכי אוסיפ מיתשרי
 מניין שיעקר מתשלתס הוא פ"י שהולכין בדרך
 הטוב ולא עפיי התור' . וזהו ענין הקב"ה גוזר
 גזירה והליק מבטלי' וחיו לומר שהליק יעש' היפוך
 רלון שי"ת . אבל השיית כרא' את היס וגזר עליו
 גזיר' להיות תמיד בטבעו טוב וכולך בלי הפסק .
 אבל בשעת הברית' כרא' השיית עוד אופן אחר והוא
 הנהגת התור' שכשיבוא הליקי יקרע לפניו וכן כל
 הכנרליס לריכין להיות בטלים נגד רלון הליקי כי
 על אופן זה ה" הברית' מתחלה וזה ה" רלנו י"ת
 ובה עושין הדרכה גיר לפניו י"ת . (ויעיי' בספרי
 אפי"ת פי' בשלח ע"פ מה תלעק אלי) וכד"ז אמרתי
 ג"כ על מה לך היס כי תגוס ועשית היפך מהמוטל
 עליך לז"ל אדרבי' מלפני אדון חולי' ארין שזהו הרלון
 הכורא י"ת והנהגת התור' ולכן מלפני אלוך יעקב
 שאז נקרא אלקי יעקב כי אם העולם עפיי הטוב
 נוסב הוא נקרא אלקי עולם . אבל אז ה" עפיי
 הנהגת התור' ולכן אז הוא ההופכי הנור אגס מים
 וגו' . והנה החילוק הוא דאם האדם הולך בהכנב'
 הטוב אין לו קיוס לעד . אבל אם הולך עפיי
 הנהגת התור' אז הוא קיים לעולמי עד . ולכן מדמי'
 ש"ה ע"ה את החכמה לנר והכסילות לתשך משום
 דאם האדם הולך בתשובה לא ידע מה יהי' בסופו
 שלא יפול אל אחד הכורות משאיכ אם הולך לאור
 היוס אז הנר שידוע להכנין דרך הטוב ויכול לילך
 נכון ובטח . וזהו החכס עיניו בראשו .
 ובהו אמרתי לפרש אז"ל [סנהדרין' י"א] אז ישיר
 שר

דהבעת מרגיש אחיך יותר נריפת החטא מהלג
 ונמלא מימי לפיז שאם האדם הולך בדרכי התור
 לו הוא רחי' האמיתי' וכן מלניו בשהמפיה (מיח
 ו' די] שעשה לכהמיק חלונות שקופי' ואקומים שהיו
 רחבי' מנחון וקלרים מנפיקם להראות שהאור יוצא
 מהבית ולחון ולא מנחון להבית כי מהבמיק משם
 תלא התור' והיא עיקר האור שיכולין פיז לראות
 מה יחי' בסוף הדבר :

ומעתה יאלו לבאר מאמר שהמפיה בשיש -
 כי ידוע לנו שהשיית כשהוליא את ישראל
 מתיי מלרים הוליאם עימ' לאובילם פסי' הדרגת
 והנסנת התור' ואל' אכרי' ה'א' אשר הולאתך מאימ'
 שלהם נתן דרך הזה ועיז אמרו כי טובי' דורך
 מיין וגוי משכני' אחרך גרוז וגוי' - אמנם לאחר
 שחטאו ולא אבו לשמוע בדרכיו ודרכי' הכניאים -
 אז השיית נסע מהם ומלאווי' השומרים הסוגדים
 בעיר הכווי' נשעווי' נשאו את רידי' מעלי' עומרי'
 החומות והלכו בגולה - והנה אוריים שוליים לוחם
 מה דורך מרוד היפה בנשים שךך אחם נפרסים
 ונללבי' עליו מתאוי'ע - וכני' משיבין דודי' לא וארום
 וגוי' והמשל כמו האשה שאי' יכולי' לשבות מעלי'
 הראשון - אמנם אחיך בשרואי' אוריע' שישראל עומדי'
 באמונתם ואינם רויים מימ' לעזוב דרכם - עיכ

מתחממים האוריע' נגדם ואומרי' להם אנה הלך
 דורך היפה בנשים אנה פנה דורך וינכפשו עימך
 שנס' אלו נלך עמכם וכמו שהוא עתה בעוהי'ר כדור
 הזה שרוי'ם לחבר' אי'ע עמנו שאלחנו עם בני' נעשי'
 כמו שהם עושים והם יעשו איהו דברים כמו
 אלו . ואומרים דבאמת אלו רואים שהשכינה
 עמכם עם בני' כמו עלים שת כסאו וכדומה - אבל
 מימ' אורב' גם אותנו שכל' בשללם בתוכינו ולמה
 לא תעשו גם אחם כמעשינו ולא תלכו בחוקותינו
 גיכ - וכזה הם משייתים את עם בני' - אבל בני'
 הכשרים שבישראל משיבין להם כי חיו השיית איו
 חסן כמעשיכם כלל ושגוריים הם בעיני' יית מאוד
 אבל הוא רק כששנה בין החומים כן רעיית' בין
 הכנות שודאי' אין תקייה אורב' את הקויים ומה
 שכל' לנן הזה הוא רק ללקט השושים שמחוכה -
 חיש דודי' ירד לננו וגוי' וללקט שושים אי' לדודי'
 והודי' לי הרוצה בשושים ואינו חסן יית כנס כלל
 והנה אם ישראל מחזיקים אי'ע בדרך הזה אז הקייה
 מהו אומר יפה את רעיית' בחרלה יאלו ריחוליים

שר לא האמר אלא יסיר מכלן להחסימ' מהי'ת .
 דהנס הכופרי' בתחסימ' אומרי' דמאי' דהוה לא הוה
 מה דלא הוה לכיש - אמנם אלו עם בני' המאמינים
 הי' ובחורתו אומרי' להיפוך מה דלא הוה קודם
 ריאת פולס הוה מה דהוה לכיש . ולדעת כל ארי'א
 זיפתי' אויל' דהנה באמת מזר' השכל כמו שברא
 שיית את האדם יש מאין ורנה להביאו לפולס -
 אם לא הי' חוטא בודאי' הי' רחן הזה נשאר
 ולם כלי' השמות כלל חיו - ורק עיי' שחטא
 השיית מרלון זה לרלון אחר והנה מחמת שישראל
 זויקים אי'ע כהי' ובחורתו בודאי' כיון שהדבר
 ה' רלוי' בעיני' יית בודאי' סי'י' כן לפולס ועמידין
 יית ומלוה להחיות בתחי' כיון שהו' יית רלונ'
 עלו כזה משאי'כ' לוחן שאינם הולכין בדרך התור'
 כן שפיר הם לשיקטי' אלו מה דהוה לא הוה כי
 עיי' בחייהם קרויי' מתי' מכיש שאין השיית
 יד להחיות לוחם מתחש' ולזיא' אז יסיר עשה
 י' שר' לני' אלא יסיר מכלן לתחי' מהי'ת - דכיון
 ורלא אמרו שירב' והי' להם אמוני' כהי' לכו זה
 אי' לא יכפל לפולס ועמידין לומר שירנהם לפיל'
 ו מכלן לתחי'ת מן הי'תורה שמן הי'תורה יכו
 לתחי'

נגין זה אמרתי לתרן מה שהקשו לו להרמזים
 זיל המוכח כס' מורי' נכוכים על מה
 התור' ותפקחי' עיי' שיהיה וידעו כי עירומי'
 וכי חוטא נשבר הוא שמתחלי' לא הי' להם
 ס' פקוחות ולאחר החטא נפתחו עיניהם וידעו
 שתי' הוא זיל דמתחלי' הי' להם הידיעי' וההבחי'
 האמת לבין השקר שהוא עיקר ראיית' האדם
 ר' החטא נפלו מזה הבחי' ולא ידעו להבחין
 בין טוב לרע . אבל יוכל להיות שמה שהוא
 בעיניהם הוא רע ומה שהוא רע בעיניהם
 טוב באמת . אמנם לדעתי' ייל' דהנה עיקר
 וי' היא החכמי' אם הולך בדרך התור' וכני'
 ז' דרשעים מלאים חרטות רעינו תיפק ומיד
 ר' החטא מתחרים וכמבואר בגניד' משרים
 ק' אחר שהלך הרשע אחר היוה' תאוה ביהי'ר
 ין לו תאוה אחרת כי יודע שמיד נפל מתאוה
 זשונה ונמאסת' בעיני' ח"ש ותפקחה עיי' שיהם
 נו כי ערומי' הם שתיקפו ומיד אחר שחטאו
 ישו בדבר שחטאו ועברו נגד רלונ' יית ואפשר
 נו שאלמו במקום שבעית' עומדין וכי' משום

השור הזה כשיי כמו כשיית בידושים פשיק
 ופשיט שפ רחל יית וגם רחלית בלדגלית ופשיט
 מחלות קדושים סוכלים לך וזמורים חותך
 חודר ואמר יית הכפי פירך מעדי . ידווש עתה
 לזמרים עלות המר הוא סוכיכו ה' אליך
 וכדור . והקדיה משיב לו שדו אלי ואשור אליכס
 לכן השיית ככילל אומר הכפי פירך מעדי עלה
 חשניה פלי שאלי השור אליך מקודס . דהר ידוע
 דהמדי הוא מהפשי ספירי פלא נקרא פנו' וכמכוא
 כפי' המרדס דהס השיית ה' רולס עלה להשתמש
 כמד' העמי' ולא כי' משניה בשפלים ה' חיכף
 הפולס כפל ומכופל . ולכן לריכין אנו לסיוח עול'
 ולקסי לנו גיכ פיי' אוהיפ מדת השפלי' והקו שאמנד
 ולא יבוש מפני כי' המלפנין ופיי' כפי' כולנו למדת
 עמוה שפשיית ישינה פלינו . אבל לא כשהשיית
 זילך לוחמו מקודס לארציו ויגביה לוחמו למעלה
 למעלי' וחאיכ' דהי' פנדים לפנו' יית . חיש הכפי
 פירך מעדי שאררי' שהס הריכווי שפיי' תדיו
 אחי' למדי' הגולות ולא אשניה פליכס חיו' אבל
 אררי' שפרך בעדר הפזיס עגלשו מן כר גלעד כי
 אס חהיו עובדי' שיית כן הפמיס ותכבו פלמיכס
 אז תלקבו כל הילולות אשר הס עמה וחיו שגלשו
 מן הר גלעד שגראה אחיכ' את הסר חלק מכל
 כמו שאמר מואב אל זקני מדן עתה ילחכו הקהל
 את כל סכיבותינו כלמוך השור וגו' ועיי' תזכו אחיכ'
 לכל הסוכות שבעולם אמן ודוק .

ולפי מה שאמרתי לפיל דלכן מדמה שהמפייה
 את החכמי' לנר והאור והסכילות לחשך
 משום הסוף שלא ידע מה ייה' כמו ההולך בחשך
 שאינו יודע אם לא יפול אל אחד מן הבורות אבל
 איזוהו חכס הרוא' את הנוול . הוספתי עוד דזכו פי'
 הפסוקי' [בקהלת יו"ד] דברי פי חכס חן שכל
 עניינו הס נושאי' חן כשיי השיית פיד ונה מלא
 חן כשיי ה' ולכן ייה' לו קיוס לפד אבל ושפחות
 כסיל תכלטנו כי תחלת דברי פיכו [הוא] סכלות
 שאינו רואה את הנוול ואחרית פיכו הוללות רעה
 (ואשר ייה' מאחריו מי יגיד לו) שכלסוף הרעה
 פוגעי' בו . ואמר גיכ' אי לך ארץ שמלכך יישר
 ששכלו מסה אוחו לכך מוכה לילך אחר התענוגים
 והוא ככחי' יישר קטן עושי' שפשיית בנקטותו דברים
 שמתחייב בהם עגלותו (כי ושריך רק כנקר יאכלו)
 אל אשכח את שאלה רז מריו משוסה כמורי' כי

או ושריך נפת יאכלו שתכוא להס המנוחי לברי'
 וזהו כדברי ולא נשתי כי מי שסור נבור ממש הוא
 אין לו פחד מכל נחמת אבל השכור אם אמנס שגא
 הוא אינו ירח משוס בריאה כידוש עכפת השיכור
 אבל הוא רק כיו שהיין הוא כמנוח אבל אחיכ' הוא
 כמו שאר ביא' וכמו כן שפוסק כדברי הכלי עוהיו
 והולך אחר תאוות לבו שלכו כמות עליו רק לפי השפי'
 אבל מי שפוסק כמורי' הוא כחמת הכבוד כגבורת
 הארי' ואינו מתחילת משוס בריא' השיית ישימנו
 מעושי' רצונו יית .

עוד אמרתי פשיס זה אלי ואנוהו וגו' דהנה
 ידוע מה שמבואר כפי' הישר לריח זיל
 שחאדס לריך לידע שהשיית הוא קרוב אל האדס
 בתכלית הקרוב וגם הוא רחוק בתכלית הרחוק דהיינו
 מלך השנמתו יית הוא קרוב מכל קורבה שבעולם
 וכמו שאמר דסמפייה כי אבי' ואמי' עזובו והי' יאספני
 (תלים כ"ז) . אבל מלך פלממותו יית הוא רחוק
 מאוד מנחתו . והפנין יכיר מהשמש שכל הפולס
 הולכי' באורה בכל יום ויום ואפשייכ' אין שוס אדס
 יכול להסתכל בה ומה שהוא רק אי' ממשמי יית
 אין אנו יכולין להסתכל בו מכשייכ' בו יית . וכמו
 שאיל קיסר לרייכ' נפילא דלוחיו לאלוקיכו וכי' אזל
 אוקמי' להדי' יומא תקופת תמות וכי' [חולין ס']
 והנה הכי' דברי' הגיל' שפשיית הוא קרוב ונכל קרוב
 ורחוק מכל רחוק השינו ישראל' אלל' הים ולכן אמרו
 זה אלי ואנוהו דהיינו שהוא קרוב מכל קרוב ויכל
 שוכן בתוכיו וגם חלקי' אבי' וארוממנהו שהוא
 בתכלית הרחוק . והנה מבואר בעקב' ש'עקב
 אפייה כשפי' על הר המורי' השינו מדה האזת שהוא
 יית הוא קרוב מכל קרוב כי מקודס לא ידע רק
 מרוממותו יית כדרך הפילוסופי' שמביי' גדולת
 שיית וידעין שאין להשינו אוחו יית . אבל עתה
 נודע לו שהוא גם קרוב לנו ומשניה כנו תמיד .
 ולפי' מה נורא המקוס הזה דשמה עטה חיו כדבר
 הזה . ולפני' שודלי' יאפשייה ידע גם מקודס הכל
 שהוא יית הוא גם קרוב בתכלית הקרוב . רק
 שייל' שהשיית פממי' משתמש בו ופעמיס משתמש
 בו וכמו כמית השתמש במדה שהוא קרוב מכל
 קרוב ומשניה על כל אדס מיישראל' בתכלית ההשגה
 ומתחבב עמנו במדת השפלות . אבל בהמקדש הוא
 מתחבב במדה שהוא רחוק מכל רחוק וכל בני עולי'
 לריכין לבוא אליו בקדו' והשתחו' בלימה ופחד .

לו למשח כבוד לכן אומרי' לו שאלו הי' שם לא הי'
נאלץ דפיקר האול' הי' כשניל החוקי' האלי' ודויק :

ע"ל כי הכנס מזכ"י שמו של הקב"ה ושואל הספי'
על מצות ש"ית שזו הי' אמתו אי"כ הוא
מאמין בה' וגם בישראל שקבלו את החור' ונמלא
שמקיים ויחמיו בה' ומש' עבדו אבל הרשע הוא
אומר מה העבוד' הזאת לכם כאלו הם משלמי'
חיו ברו זאת מלגס ע"כ הוא כופר בפיקר והוליא
עלמו מכלל ישראל המאמינים ודויק :

עוד אמרתי פעם על הא שכי' החור' ממחרת
השבת והיינו יו"ט של פסח דבנה ידוע
דתינוק רמול לח' וכן הקרבן לא ירצה עד זמן הסוף
משום דלא תראו פני בלתי תראו פני מערנו'
תחילה ומבואר בס"ש ששל כל המצוה לר"ך להיות
אור השבת חופף עלי'. והנה בשעה שילאו ישראל
ממלרים היו במ"ט שערי קומאה וימרו יליאחס מזה
הי' צו' של פסח והוא מתפורר בכל שנה ושנה ואי"כ
איך הי' יכול להיות בלא שבת לראות פני הי' בלתי
ראיית פני המטרותא תחלו' והגם שהי' אז ג"כ
שבת משום שבה' בשבת לר"ך להמתין עד הי'
ג"כ אפי' אם נולד בה' בשבת לר"ך להמתין עד הי'
בשבת הבאה . כדי שיוכל להיות כמספר הימים
שכנתיים לפולס שבת . אלא ע"כ לר"יכו אזו לומר
שיום הא' של פסחגופי' שישראל יאלו בו ממלרים
יש לו קדושת שבת וע"כ שפיר הוא ממחרת השבת
ודויק :

על המדיר ויחמיו בה' וכמשה עבדו אם כמשה
האמינו כש"כ בה' אלא כל המאמין בעבדי
הי' כאלו מאמין בה' . ויש לפרש דבנה באמת גם
לוהי"ע הם מאמינים במליאת הי' יית אלא שאין
מאמיני' בחורתי' ית"ש ואי"כ ישראל שמאמינים במשה
נמילא וכש"כ הוא שמאמינים במליאת ש"ית ואיך אמר
ויכמשה דמשמע מלשון עפל ובאמת הוא רבוחא
יתירתא שאפי' כמשה האמינו דהיינו בחורתי' יית
שנתנה ע"י מרפי"ה . ולזו מתרין המדרש שודלי'
זה האמונה שמאמינים לנביא כמה שאומר בשם הי'
הוא חשוב יותר . אבל מ"ה לר"יכו גם כבכיה עלמו
להאמין . ויש כל המאמין בעבדי הי' כאלו מאמין
בה' וזהו באמת רק עפל לאמונת ש"ית כשהוא אומ'
שבת דבנה ידוע

וליא מה נורא המקום הזה שמקום הזה לר"יכו
להכיר גדולת הכורתי' . אמנם לע"ל מבואר שהכר
סיני יהי' יותר גבוה מכל ההרים כי גם החור'
הקי' תלא מהלכושי' הנשמי' ותמלכש במלכושי'
רוחני' וכל ההבנה' חסי' במדי' רוממותו יית ודויק :

עוד אמרתי לפרש מבפיה' כנגד ר' גרים דית
וכי' חכס מה הוא אומר וכי' . ובהקדם
מה שאמרתי (כס' אפי"ת ואחוק) פ"ה"ס ושמרתם
ופשייתם כי הי' תממתכם לעיני העמים וגו' ומי
גוי גדול אשר לו חקים ומשפטי' וגו' . וקשה לכאור'
דהלא אדרכי' הם אומרי' מה המצוה הזאת ומ"ס
יש בה . אמנם יבואר ע"י החויה [שפי"א] שכל
מצות השכלי' אפי' לוהי"ע לר"יכו לק"י דל"כ אי"ס
נגדר האדם כלל . אבל אזו עם בני' עבור הטובות
שע"י לנו השי"ת והוליאנו מאי"ת מל"ת אלו לעבדו
אפי' בדברים שאין השכל מחייב אותם ורק הם ע"י
מצות החוקי' ולכן שפיר אמר מרפי"ה ואמר רק
עם חכס ולכן הגוי הגדול הזה כי מי ג"כ אשר לו
אלק"י קדוה"ס אליו כהי"א בכל קראינו אליו . ולכן
שפיר הוא ומי ג"כ אשר לו חקים ומשפטי' וגו' שמלך
השכל הוא שהם לר"יכו לעשות יותר עבור הטוב'
ש"ס להם :

ובזה י"ל דלכן כי החור' אפי' הי' אשר הולאחי'
מאי"ת ולא אשר כראתך משום דע"י שהוליא'
מאי"ת לר"יכו לקיים גם חוקי' החור' . ולכן לפי"ז
שפיר יובן שאלת החכ' מה העדו' והחוקי' והמשפטי'
אשר לזה הי'א אחכס . ולמה לא יהיו כל מצות
החור' רק ע"ד השכל וכמו המשפטים אשר הם
מדרך השכל . כן יהיו החוקים ג"כ בעטם מוכן
ובדרך שכל לכן לר"יכו להשינו כהלי' הפסח שהקב"ה
גזר על הככורים להמית אותם ע"י המשחית ופסח
על בתי בני' והוליאנו ממלרים וכל ע"יכ"ס של פסח
שכולס מורים על החירות ע"כ לר"יכו אזו לעבדו
יותר מאוהי"ע וכמו כן אין מפטירין אחי"ס אפי'קומן
שהוא מורי' ג"כ על החירות . אמנם כל עיקר
כוונת החכס בשאלתו אינו חיו שלא יהיו החוקים
כלל חיו . אבל שאלתו הוא רק שהי' לו להשי"ת
לגלות לנו גם עטם החוקים שנוכל להדין בשכלנו
כמו המשפטים . אבל לא כן הוא שאלת הרשע רק
מה העבוד' הזאת לכם שהחוקי' הם לו לעול ולמש'
כמו אדם שפוש' דבר בלי הבנת טעם הדבר הוא
שבת דבנה ידוע

כי האמירה נוסח בפה הוא מצוה וחוץ ויאמרו
לאמר בשביל שילמדו שיטעמו מצוה זו כפייהם ודריק:

ובדרך רמת אמרתי עוד על פני מצוה פסימי
שאמרתו פסימי אל יתחלל חכם בחכמתו
וגר כיא בלזאת יתחלל המתחלל השכל וידוע אותי
[ירמי ז'] . דברי שמעתי מזדיק אי על פני המן
שלא כו וירס תולפי ויבאש [שמות קיז] על שפקרו
לזוהו מן השורש בנה שלא כי מאמריים בשיית
שהוא הטותן פרינסת כל איש בהשגחי דלליכ לא
היו לריכין להלגיית על מחר ולכן ויבאש כמו הפרי
שפוקרין אותה מהשורש שלה אבל אם היו יודעין
שהוא יית נותן להם זאת הי' לו קיום . ח"ש אל
יתחלל חכם וגר כי חכמת חכמים תפחך אבל כי אם
בלזאת יתחלל המתחלל השכל וידוע אותי שאז כדדאי
ישאר קיים . והנה החילוק בין מצוה למצוה הוא דמאי
הוא בלזאת היא וחמץ הוא בלזאת ח' ומבואר בסי'
ישיד דמי' היא בנחמי חילינגט וסיה הוא בנחמי
הילינגט . ולפי הארס חילינגט דמאי היא פתומה
דשיית שמדמי הארס בנפשו דכחו ועל ידו עשה
את החיל הזה ולכן חילינגט יש לו ריה רע שנסתת
לבסוף אבל הדיא היא פתוח למעלי שמורי שסי' א
משניח עלינו חמיד לכן הי'לינגט יש לו ריה טוב .
זה הוא פני חמץ ומלכ בנחמי מזה היא שירופ
הארס שסי'ת מומין לו פרינסתו בכל פת והוא
הנותן לו כח לפשות חיל . ולהיפוך הוא בנחמי חמץ
חיו . וי"ל דמזות שופר שאנו תוקפין בו בריה גיכ
מורה על זה שיש לו נקב לר' מלמעלי ולכן מן
המיזר קראתי י"ה ואח"כ פני בנחמי י"ה . ח"ש
בזסיק דמי שאוכל כיה מצוה לביל פסח מועיל לו
ברי' ביוה"ד . וסיוו על שהוא פמו בנחמי אחת
ודויק

עוד על סא דמבואר בסי'ק דכשם שיאיו ישראל
מתמרים כך יאלו למעלה גיכ מעולם הביי"ה .
ולכאורה קשה להבין דהתם אררבה יאלו מעולם
שלמעלה שהוא קדוש יותר לפולס שלמפס : וי"ל דהנה
ידוע דכשפת בריאלת הפולס נתאורס הקב"ה שיכי
לו דירה בתחומי'ס כמו בעליו'ס שגם כזה הפולס
ידפו וריכרו שיית ולא יטשו שזס דבר רק למפן
לפשות ריל לטיוו יית . אבל מחמת ז' הרשפי' שהיו
פולס נסמלקס השכינים בק' למעלה למעלה מבלי
לפשוט ופשוט חמץ וי"ל דהתם חמץ וי"ל דהתם

ועוד אמרתי פסימי אז ישיר משה וגר . ובהקד'
על חז"ל (מגיל י') שמרש נקשו לומר
שי' וחיל הקב"ה משי טובפי בים וחתם רזי'ס
לומר שיר' וליד רזי'ס ריך הותר להם לישראל
וימר שיר' . אך הטנן הוא פסי משיכ בסי ישיד
על חז"ל שיה סמדי מכשף הי' בלא כי כל פיקר
פמן הכשטיס הוא שנתל השסס מתקס אי למיה
ולכן אסור דכדך מלך גזל אבל אם פועין זלח למפן
שיית שזו הכל הוא שלו מותר ישיי' . והנה רזי'ת
בשם הגלוק מונקלשפורג זיל פסי'ס ומפל שופתס
אל האלקס מן הפעודי פה יזחר זער להס כבוד
שיית יזחר מן הפעודה פה' להס פופס . והנה
היה בשפת הנאלי' גיכ שפיקר השמחה הי' להס
פכור כבוד שמו הגדול ופי' אמרו שיר' על שנתקד'
שיית . והנה לפי'ו בשלמ' סמיה'ס שהיו רזי'ס
לומר שיר' פכור טובת ישראל לכן פסיר לא הותר
להס מחמת משי' של הקב"ה שפופפי בים והוא
כמו שמליו גבי ברכת שהחיינו שאין מערכין אותו
בשלי'כין [לזיק הכרי'] [איה ס' רכיב] והנס שיש טובה
לו ממי' יש רעב לזה . אבל ישראל שכל פיקר
כוחתס הי' למפן שיית ופסי' אמר השיר' לכן
כדדאי הי' מותר להס וכייל . ח"ש אז ישיר ויאמרו
וכרי את השיר' הוזאת לה' בשבילו ית לכן ויאמרו
לאמיר אמרו שבאופן זה מותר לומר שיר' אשרי'
לה' כינאש גלה וגר זה אלי ואנוהו וגר דסיוו בשביל'
משא"כ פסי'ס שאינו יכולין לומר כך מחמת שאינם
לעלי בנחמי כישראל ודויק:

עוד פסי'ס אז ישיר משה וכרי את השיר' הוזאת
ויאמרו לאמר . והוא לכאורי' מיוחד . אמנם
י"ל פסי'מ שאמרתו על ואפי' כולנו חכמים וכו'
מצוה עלינו לספר בי"מי . ולכאורי' מאי רבותא
דכבר אררכי' החכמי' מחיבי' יותר במלות השי'ת
והיא גיכ מצוה אי ממלות שיית . אמנם כי הי' נרתי'
לומר כי פיקר המצוה הוא רק הכיפור למי שאינו
יודע . לזיה כי אפי' כולנו חכמי' וכו' גיכ הוא מצוה
עליו לבסי'ימי כי ידוע שבכל מצוה מתקן חבר השיר'
למצוה זו ולכן פיי סיפור יי"מ מתוקן כפס . ולכן
המרכה לספר בי"מי' היו משוכה אפי' שאבירו שמע
ממנו כבר מסיפור הוס פ"ח מצוה עוד לספר סי'א .
וכי כמו קל כזה אז ישיר משה וכרי שפלי' בלסס
לומר שיר' על ששרת פלי'ס דרהיק . ואיכ כיון
שכלל עמי ואת האמני' עלי'ס ואלו חכמי' וכו'

רומנו על החירות וכמבואר בהאר"י זל שהיא מלשון
 ס"ה ס"ח דהיינו שיש לו כח דיבור. ולכן
 מי שזוכ' לעשות הפסח בזמנו יש לו התיקון והחירות
 בניסן ומי שאינו זוכה חיו לעשות המצו' בפועל
 ממש עכ"פ יש לו שחר המהשב' ולכן מקבל התיקון
 והחירות בחודש אייר שנקשר במחשב' דו"ק :

י"ל הטעם לדעת הזה"ק שאין לומר תחנון אחר
 פסח שני כל השבוע . והגם שמבוא' שם
 משום דהתרעין הם פתוחי . אבל אי"כ למה לאמר'
 בשבועות הקודמין לו שאלו בודאי התרעין פתוחין
 אמנם י"ל דהני שבועה הא' אין לאמר' כמבואר
 בהאר"י ז"ל משום דהיא מדת היחסד הראשונה
 שבמדות . והני מדת הו"ד היא ג"כ בדרך זה דהיינו
 שיש ב' מדרגות כמו שאחז"ל [ברכו י"ז] פ"ס
 שמשו אלי אבירי לב כרחוקי מלדקה שיזוין ברום
 דהיינו עפ"י מעשיכם . אמנם יש ג"כ מדרגת
 ישראל שמקבלין בתורת חסד עדי"ש ואתחק אל ה'
 כפת הו"ד לאמר שבקש בחסד כמו הפני העומד
 על פתח העשיר ומבקש מחנת חסד . והנה אם הוא
 בלואסן זה הוא ג"כ יכול להיות לו הכל כמו פי
 שמקבל ע"י מעשיו רק שהוא לו בדרך דקד' ויש לו
 נושה כאמור לך ה' ה'לדק' ולנו נושה הפני' והרי
 כמדת הו"ד יכולין ישראל לקבל ג"כ כל הסובות
 בדרך חסד ונדב' . ולכן הנקודות הו"ד הם ג"כ ג'
 כמו במד' הראשונה המשמשת שבועה הראשונה שהיא
 סג"ל רק שפומדי' בלואסן אחר אבל מי"מ הם ג' חסו
 עיני תרעין פתוחי וכל מי שרו"ל לנטעם יכול לכו"ס
 דו"ק :

(תהלים י"ז) רומנו על השמים חלקים על כל הארץ
 כבודך דהיינו שזה יהי כבודך שתסתלק אי"ש למעלה .
 אמנם הו' ה'לדק' שבי' אח"כ הורידו את השכינה
 הק' למטה מרקיע לרקיע עד שמרפיה הורידה על
 הארץ . ולפי"ז אי"ש דבעת שיאלו ישראל מאימ גם
 למעלה ה' יצאת מנדים דהיינו שתי"ה השכינה הק'
 פמנו למטה . ולכן נפסק השעבוד מישראל גם
 לממטה יהיה כמו שנתאווה הקב"ה שיהי לו דירה
 בתחתונים כמו בעליונים דו"ק :

י"ל הטעם על פסח שני . יעניי בם' בני יששכר
 שבי' ולכן פסח א' הוא בניסן ופסח ב' בחייר
 משום דניסן הוא נקשר בכחי' דיבור ואייר נקשר
 בכחי' מחשב' [אי"ה שמעתי ממזלכ"ה שאמר פ"ע
 שגולד בחודש אייר שנקשר במחשב' ע"כ רנפ א'
 אינו יכול להיות בלי מחשב'] ומבואר דבטל קרי
 מהרהר בלבו ואסור להוילא בשפתיו ורק במחשב'
 קורא הק"ש . ולכן מי שהי' עומא לנטעם ה"י ממחין
 עד חודש אייר שאלו הי"ה המחשב' במקום הדיבור
 עכ"ד דפח"ת . ולדעתו י"ל דהנה אחז"ל [ברכו ו']
 ח"שב לעשות מצוה אחת ולאנס ולא פשאי מעלי
 עה"כ כאלו עשה משום דמחשב' טוב' הקב"ה
 מנרס' למעש' . אמנם מ"מ בודאי חילוק גדול יש
 בין העוש' בפועל ממש ובין העוש' רק במחשב' .
 כי האונס נופי' שהי' לו למיעט המצו' היא מחמת
 איזה חסרון שבו וכמבואר בם' הישר לר"ת ז"ל
 שהוא מחמת שאין מעשיו רלויים לפניו י"ת . אבל
 כי מ"מ השי"ת נותן לו שחר בשביל המחשב' טוב'
 עכ"פ שהי' לו והי' רואה לפשות המצו' . והני פסח

